

**მოსწავლეთა კომუნიკაციური კომპეტენციების
ფორმირება ბილინგვუზ ბარემოში**

უცხო ენების სწავლების ინოვაციური სისტემის შექმნის ერთ-ერთ პირობას წარმოადგენს ენობრივი კომპეტენციების სრულყოფისკენ მიმართული ტექნოლოგიების გამოყენება. პედაგოგების ამოცანაა ენის დაუფლების უნარ-ჩვევების ფორმირების უზრუნველყოფა სხვადასხვა კომუნიკაციურ სიტუაციაში, რათა ბავშვებს მიეცეს შემოქმედებითი თვითგამოხატვის საშუალება. ეს პროცესი განსაკუთრებით სრულყოფილ სახეს იძენს ბილინგვიზმის პირობებში, რომელიც თანამედროვე საზოგადოებაში ჩვეულებრივ მოვლენად იქცა.

ენობრივ კომპეტენციებთან ერთად ვითარდება ზნეობრიობის, გრძობებისა და ემოციების სფერო. ზნეობრივი განათლება სიტყვის გარეშე შეუძლებელია. პიროვნების ემოციური განვითარება ასევე დაკავშირებულია მეტყველების, კერძოდ, ენობრივი უნარების ისეთი მხარეების განვითარებასთან, როგორცაა ენის შეგრძნება (ქვეცნობიერად, მაგრამ სწორად მეტყველების უნარი), ენობრივი ინტუიცია, ენის გამომსახველობითი საშუალებების, პოეტური ენის, სიტყვის მრავალმნიშვნელობიანობის ნიუანსების ათვისების უნარი.

ენის განვითარება მეხსიერების განვითარებასთანაა დაკავშირებული, ვინაიდან ეფექტური მეტყველებისათვის აუცილებელია მრავალი სიტყვის, მისი დაწერის დამახსოვრება, ლექსიკის გამდიდრება, სიტყვათა მნიშვნელობის დამახსოვრება. მნიშვნელოვანია დიდი რაოდენობით სამეტყველო კონსტრუქციების, ე.წ. კლიშესა და სტერეოტიპების დამახსოვრება და სწრაფად გამოყენება, რომლებსაც ჩვენ თითქმის დაუფიქრებლად ვიყენებთ ტიპურ საურთიერთობო სიტუაციებში.

როგორ უნდა მოხდეს ენის სწავლების პროცესსა და ბილინგვიზმის პირობებში ასეთი რთული ამოცანების რეალიზება?

ენის განვითარება განისაზღვრება იმით, თუ რამდენად სჭირდება ბავშვს კომუნიკაცია. ბავშვობის წლებში ენის ათვისება ინტენსიურად ხდება.

ვერბალური კომუნიკაციის წარმატება/წარუმატებლობა შეიძლება აიხსნას ენობრივი ცოდნის ინდივიდუალური ფუნქციონირების სპეციფიკით ენის მატარებელი პიროვნების ცნობიერებაში. ცნობიერებაში რამდენიმე ენობრივი სისტემის ურთიერთმოქმედება ასევე წარმოადგენს კულტურათაშორისი კომუნიკაციის წარმატების საწინდარს. ადამიანის ვერბალური ორგანიზაცია ბილინგვიზმის პირობებში განსაკუთრებულ ინტერესს წარმოადგენს.

ჯერ კიდევ XIX საუკუნის ბოლოს ა. პოტენია წერდა, რომ „სუბიექტის ცნობიერების აქტი ენობრივი სტრუქტურისგან დამოუკიდებლად არსებობს, რომელიც ობიექტურია და არ არის დამოკიდებული პიროვნების ინდივიდუალურ თვისებებზე და მისი გაგება განისაზღვრება ერთი და იმავე ერისადმი კუთვნილებით“ (პოტენია, 1960, 126).

შეცდომა იქნებოდა გვეფიქრა, რომ ბილინგვიზმისა და პოლილინგვიზმის პირობებში მეორე, მესამე და ა.შ. ენების ათვისება ხორციელდება ახალი ენობრივი ნიშნების ორგანული ინტეგრაციის ხარჯზე. მშობლიური ენის საფუძველზე პიროვნების ცნობიერებაში ვერბალურ-აზრობრივ კონსტრუქტად ყალიბდება სიტყვების მნიშვნელობის, ფორმების, სტრუქტურების შედარების გზით. უცხო ენის დაუფლება გულისხმობს აზრობრივი ერთეულების ცალკე სისტემის ფორმირებას უცხო ენის ნიშნების მენტალური რეპრეზენტაციის გზით და მათ ინტეგრაციას ათვისების კონტექსტისთვის შესაბამისი ემოციებითა და გამოსახულებებით, რომლებიც მის ფსიქოლოგიურ შინაარსს შეადგენენ.

ბილინგვიური აღზრდა საკამათო საკითხია. ბავშვის ორენოვან გარემოს თავისი მომხრეები და მოწინააღმდეგეები ჰყავს. ავტორთა ერთი ნაწილი მიიჩნევს, რომ ბავშვს ჯერ უნდა მიეცეს ერთი ენის, შემდეგ კი მეორე ენის ათვისების საშუალება. ამას იმით ასაბუთებენ, რომ მეორე ენამ შეიძლება ხელი შეუშალოს ბავშვის მეტყველების განვითარებას. არსებობს საწინააღმდეგო აზრიც, რომლის თანახმადაც ბავშვის ორენოვანი აღზრდა განიხილება როგორც პოზიტიური მოვლენა, რომელიც ხელს შეუწყობს არა მხოლოდ მეტყველების, არამედ პატარის გონებრივ განვითარებასაც.

ხელოვნური ბილინგვიზმის პირობებში ბავშვის მეტყველებების განვითარება არ განსხვავდება მისი მეტყველების განვითარებისგან ბუნებრივ ორენოვან გარემოში და განპირობებულია მხოლოდ იმით, რა დონეზე ფლობენ ენას ადამიანები, რომლებიც ასწავლიან. ორივე ენის ლექსიკური მარაგის ფორმირება დამოკიდებულია იმაზე, ძირითადად რა ენაზე საუბრობს ბავშვი. ბავშვის მეტყველების, გონებრივი და ფსიქიკური განვითარების ყველა მაჩვენებლის მიხედვით, ორენოვანი ბავშვი არაფრით არ ჩამორჩება ბავშვს, რომლის აღზრდა მიმდინარეობდა მონოლინგვისტურ გარემოში.

ხემოთქმულის გათვალისწინებით, მივმართოთ ექსპერიმენტულ მეთოდებს. გერმანიაში, თანამედროვე პედაგოგიურ პრაქტიკაში აქტიურად გამოიყენება MoK (Morgenkreis - დილის წრე) (2). ცნობილი გერმანელი მეთოდისტი პ. პეტერსონი იყენებს ტერმინს „დილის დღესასწაული“. მარია მონტესორი მიუთითებდა ანალოგიური მეთოდების გამოყენების აუცილებლობაზე, რომელთა მიზანია დასვენებიდან (თავისუფალი დრო) მეცადინეობის დაწყებაზე გადასვლა და ბალანსის დარეგულირება აქტიურობასა (Arbeit des Herzens - გულით მუშაობა) და კონცენტრაციას (Arbeit des Kopfes - თავით მუშაობა) შორის. MoK-ში ყურადღება კონცენტრირებულია მონაწილეთა, კერძოდ, ბავშვთა და პედაგოგთა ურთიერთობებსა და პრობლემებზე. MoK შეიძლება განხორციელდეს მხოლოდ მაშინ, თუ ყველა მონაწილე ავლენს მზადყოფნას. მაქსიმალური ხანგრძლივობაა 15 წუთი. მონაწილეები წრეში სხდებიან, ისე, რომ ყველა ერთმანეთს უნდა ხედავდეს. ისინი ერთმანეთს მიესალმებიან წრიულად, შემდეგ მათ ეძლევათ 30 წამი სიჩუმის დასამყარებლად. თემას პედაგოგი სთავაზობს. მაგალითად, გამოცანა: «Никто его невидит, но у каждого оно есть» „მას ვერავინ ვერ ხედავს, მაგრამ ყველას აქვს“. შემდეგ მასწავლებელი თითოეულ მონაწილეს უახლოვდება და ავრძელებს: «Ты можешь его измерить!»; «Оно может убежать от тебя!» «Ты можешь его потерять!» „მისი გაზომვა შეგიძლია!“, „შეიძლება გაგექცეს!“, „შეიძლება დაკარგო!“ ეს გრძელდება მანამ, სანამ ბავშვები არ ამოხსნიან გამოცანას. პედაგოგი კიდევ ერთხელ კითხულობს ცალ-ცალკე პუნქტს და პაუზას აკეთებს იმისათვის, რომ ბავშვები უფრო ღრმად ჩაწვდნენ მის მნიშვნელობას. ამის შემდეგ მონაწილეები რიგრიგობით იმეორებენ მასწავ-

ლებლის მიერ წაკითხულ წინადადებებს. ყველა ყურადღებით ადევნებს თვალს „როგორ ხდება უკან დაბრუნება“ გამოსაცნობ სიტყვამდე (დრო): „შენ შეგიძლია მისი გაზომვა!“, „შეიძლება გაგექცეს!“, „შეიძლება დაკარგო!“ შემდეგ ყველა ერთად სწავლობს ახალი სიმღერის სიტყვებს «Береги время» - „გაუფრთხილდი დროს“. მნიშვნელოვანი ისაა, რომ მოცემული თემა სხვა დღეებშიც მეორდება. ერთი კვირის განმავლობაში მონაწილეები ფიქრობენ იმაზე, რისთვის სჭირდებათ ამდენი თავისუფალი დრო და ვისთვის შეეძლოთ მისი ჩუქება. კვირის ბოლოს ადგენენ MoK-ს და შედეგებს აჯამებენ. ყველას გამოაქვს პრეზენტაციაზე მის მიერ მომზადებული გამონათქვამი მოცემულ თემაზე. MoK მთავრდება ახალი ნასწავლი სიმღერის შესრულებით. ამ საქმიანობაში ჩართულ ბავშვებზე დაკვირვებამ ცხადყო, რომ ეს ბავშვები უფრო სწრაფად აღიქვამენ შესასწავლი მასალის შინაარსს, დამოუკიდებლად გრძობენ თავს, შეუძლიათ თავისუფალი საუბრის წარმართვა თანამოსაუბრესთან, მკაფიო და მოკლე ფრაზების ფორმულირება, ლოგიკური დასკვნების გაკეთება, მიზეზ-შედეგობრივი კავშირის გამოვლენა, ერთმანეთისადმი ყურადღებისა და თანაგრძნობის გამოხატვა.

ხემოთქმულის შეჯამებისას შეიძლება დავასკვნათ, რომ MoK ავითარებს შემეცნებით ინტერესს ცოდნის სხვადასხვა სფეროსადმი, აძლევს მოსწავლეს ექსპერიმენტირების, მიღებული ცოდნის სინთეზირების, შემოქმედებითი შესაძლებლობების და კომუნიკაციური უნარ-ჩვევების განვითარების შესაძლებლობას.

გამოყენებული ლიტერატურა:

პოტებნია, 1960 - Потебня А. А. Мысль и язык. М., 1960.

ჰიერონიმუსი, 1996: Hieronymus, Ullske. Der Morgenkreis als Unterrichtsbeginn, Praxisbeispiele zur ganzheitlichen Gestaltung des Schulalltags. München, 1996.

FORMATION OF COMMUNICATION COMPETENCE OF THE STUDENTS AT THE BILINGUAL ENVIRONMENT

Summary

In this article it is considering the personal – oriented technologies subject, which is characterized by anthropocentric, humanitarian and psychotherapeutic directivity and it is the aim to develop the children by the diversified, creative and natural way.

Bi-lingual breeding is a point at issue. There are two different opinions about bilingual environment of the children. One side considers that, to the child it is necessary to learn one language first and after the other. There is also another opposite opinion, according to that opinion, bilingual breeding of the child has considered as a positive event. By that way, the child has an opportunity to develop both- mental and lingual abilities.